Il-Profil ta' Riforma Ortografika

Studenta:
Bernice Magro

Tutur:
Dr Olvin Vella

1. Daħla

Dizzjunarju ewlieni tal-Ingliż jiddefinixxi l-'ortografija' bħala dik il-parti tal-grammatika li tittratta n-natura tal-ittri u l-kumbinazzjonijiet varji tagħhom (Follick 26). Din id-definizzjoni hija simili għal dik ta' Baker, iżda huwa jelabora d-definizzjoni billi joħloq paragun bejn sistema ta' kitba u ortografija. Sistema ta' kitba, jgħid Baker, hija dik li tirrappreżenta b'mod grafiku xi lingwa jew grupp ta' lingwi f'daqqa waqt li l-ortografija hija sistema ta' kitba iktar speċjalizzata għaliex tinħoloq għal lingwa partikolari (Baker 96). Minħabba li l-ortografija tal-Malti sa meta saret uffiċjali fl-1924 ġa ġiet irrakkontata minn Ninu Cremona fil-poeżija *Ultimae Nostrarum*, għall-għan ta' dan l-istudju, ser niffoka fuq ir-riformi li wasslu għall-ortografija tal-Malti standard, minn wara li saret uffiċjali sal-preżent billi nittratta argumenti rikorrenti li dehru fil-kwistjoni ta' din il-bidla ortografika.

2. L-Aspett soċjali u politiku

Sebba jassoċja l-ortografija mal-identitajiet soċjali u nazzjonali ta' komunità u dawn, skontu, jeħtieġu jidhru fi studju ortografiku (Sebba 103). Geerts et al. ikomplu jisħqu fuq dan il-punt billi jgħidu li fil-proċess ta' xi riforma, l-influwenza ta' xi fatturi mhux lingwistiċi, speċjalment dawk politiċi, għandhom jiġu kkunsidrati wkoll (Geerts, Van den Broeck u Verdoodt 206). Dan jaqbel ukoll mal-kliem ta' Priestly li jgħid li l-lingwistika għandha tagħraf, fl-istudji tagħha, l-oqsma differenti li jinfluwenzaw lill-ortografija u jisħaq li l-lingwista involut f'taħriġ bħal dan għandu jkun konxju ta' fatturi varji bħal dawk psikoloġiċi, soċjoloġiċi, u politiċi (Priestly 314).

Skont Schieffelin u Doucet, l-argument rigward liema ortografija wieħed għandu juża meta jkun hemm l-għażla huwa relatat iktar ma' prinċipji u ideoloġiji, u r-reazzjoni kontra l-bidla ġeneralment isseħħ meta r-riformaturi ma jkunux iħaddnu l-istess twemmin soċjali, speċjalment dak politiku (Schieffelin u Doucet 187). Dan jaqbel ma' dak li jiddiskuti Sebba meta jgħid li l-bidla fl-ortografija hija possibbli meta jkun hemm aġenda politika ċara li kulħadd jaqbel magħha.

Dan jidher ukoll fil-kuntest Malti meta f'taħdita li ta Erin Serracino Inglott fl-1976, huwa jsostni li fejn jidħol il-Malti, bħala lsien nazzjonali tagħna, m'għandux ikun hemm lok għall-politika (Serracino Inglott 21) u dan jinħass li huwa bħal diwi tal-għanijiet tal-Għaqda li f'waħda mill-ħarġiet ta' *Il-Malti*, turi biċ-ċar li "dan il-ktieb m'għandux x'jaqsam ma' Partiti, la ta' politika u inqas ta' festi, ta' baned, ta' logħob u praspar oħra", iżda li l-għan huwa biss li xxerred dejjem iżjed il-qari tajjeb tal-Malti. Fil-fatt, anke fir-riforma tal-1990 fil-Portugiż, ir-raġuni għala xi wħud ma qablux ma' din ir-riforma kien minħabba l-fatt li bdew iqisuha bħala waħda li kienet qed taljena lin-nies mill-bżonnijiet l-iktar kruċjali, f'termini ta' kultura u edukazzjoni, u għalhekk bdiet titqies bħala deċiżjoni politika iktar milli waħda lingwistika (Jordan), dak li proprju Serracino Inglott saħaq kontrih.

3. L-Aspett ta' awtorità

L-aspett politiku li ddiskutejt fit-taqsima ta' qabel jidher ukoll fl-idea ta' f'idejn min għandha titħalla l-bidla. Skont Powers, l-esperti tal-lingwa li jieħdu d-deċiżjoni finali rigward il-bidla li jeħtieġ li sseħħ fil-kitba għandhom l-ewwel u qabel kollox jikkunsidraw l-opinjoni ta' dawk li jużaw il-lingwa u l-kitba fil-ħajja ta' kuljum (Powers 497). Minkejja li dan il-punt jidher li ngħata importanza

fis-seminar li sar dwar l-aġġornament tat-*Tagħrif fuq il-Kitba Maltija* tal-1992, fit-2 ta' Novembru, fejn intlaqgħu diversi suġġerimenti u argumenti minn dawk preżenti, Manwel Mifsud jikkritika d-dokument f'*Il-Ġens* għaliex fir-rapport imsejjaħ finali, dawn l-opinjonijiet twarrbu għalkollox. Lawrenz Cachia wkoll jikkritika l-isem tar-rapport u jgħid li ma jistax jissejjaħ finali għax fil-fatt, dan kien għadu biss l-ewwel parti.

Min-naħa l-oħra, Sebba ma jaqbilx ma' dan l-argument u jgħid li, meta jkun hemm diskussjonijiet dwar il-possibilità ta' bidla ortografika, din għandha titħalla f'idejn l-esperti tal-lingwa, minħabba li tkun iktar diffiċli jekk titħalla f'idejn il-poplu komuni għax dan ikollu opinjonijiet differenti u iktar ikun hemm ċans għal nuqqas ta' qbil, speċjalment meta ma jkunx iħaddan l-istess ideoloġiji u aspetti politiċi (73). Għalhekk jemmen li l-kunsens pubbliku m'għandux għalfejn ikun ikkunsidrat ladarba jkun hemm sors ta' awtorità (Jaffe 506).

Dan huwa wkoll simili għal dak li jiddiskutu Milroy u Milroy bl-idea li meta tkun trid tittieħed deċiżjoni rigward l-għażla fil-kitba, ħafna jqisu l-opinjoni esperta bħala l-aħjar waħda li tmexxi fid-direzzjoni t-tajba aktar milli wieħed iħalli f'idejn l-għarfien tan-nies komuni fil-lingwa (Milroy u Milroy 1). Bħala eżempju nistgħu naraw li fi żmien tar-riforma tal-1876 fil-Ġermaniż, ma kien hemm l-ebda qbil fuq sistema waħda ta' kitba jew xi tip ta' awtorità li setgħet tikkontrolla l-kitba tal-Ġermaniż. Kien fl-1872 li ġiet indirizzata l-problema tal-ortografija, waqt konferenza fi Dresden fejn Raumer inħatar bħala sors awtorevoli biex joħloq sett ta' linji gwida kemm fil-qasam tal-istandardizzazzjoni u tas-simplifikazzjoni tal-ortografija, u dawn il-linji gwida eventwalment provdew il-bażi għall-konferenza li saret f'Berlin fl-1876.

L-istess japplika għall-Malti f'dan ir-rigward fejn għandna l-idea li biex riforma ma tkunx waħda li toħloq taħwid iżda kemm jista' jkun tiffaċilita t-tagħlim, id-deċiżjonijiet li jittieħdu għandhom jiġu studjati u mhux kulħadd jaqdef għal rasu (Aquilina 11). Fil-każ tat-*Tagħrif* naraw li kull kittieb kellu d-dritt li jikkritika u jagħti l-opinjoni tiegħu dwar dan l-alfabett stabbilit biex b'hekk ikun jista' jittejjeb, anke minħabba li mhux kull min kien involut fl-ippjanar tal-ortografija qabel kompletament ma' dak li kien qed jinħadem. Madankollu, ħadd ma kellu dritt li joħloq ortografija oħra tiegħu sakemm ma jkunx ħoloqha biex jużaha hu stess (Aquilina 9). F'din it-taħdita, Aquilina wera biċ-ċar li ma jaqbilx ma' dawk l-individwi li joħolqu ortografija differenti għall-użu personali minħabba li dan il-fatt kapaċi jħawwad

lil min ma jafx jiddistingwi bejn ortografija ta' individwu li tibqa' miegħu biss u ortografija standard li tidher fil-pubblikazzjonijiet differenti.

L-iktar aspett li fih deher nuqqas ta' qbil bejn il-kittieba kien fil-kitba tas-semivokali 'j' u 'w'. Pietru Pawl Saydon u Ninu Cremona ma qablux fl-irduppjar ta' dawn is-semivokali f'verbi moħfija tat-tieni forma meta dawn ma jiġux bejn żewġ vokali. Saydon kien jagħżel bejn 'lewnu' li tfisser *its colour* u 'lewwnu' li tfisser *they coloured*, u għalhekk għalih ma kinitx kwistjoni ta' sekwenza vokalika ħdejn is-semivokali biex din tal-aħħar tkun tista' tiġi rduppjata iżda kwistjoni ta' semantika (Bezzina 179). Min-naħa l-oħra, skont Cremona, dawn il-konsonanti qatt m'għandhom ikunu mtennija f'kelma sakemm ma jkollhomx vokali qabilhom u warajhom.

Naraw ukoll li, minkejja li Aquilina jaqbel ma' Saydon fir-rappreżentazzjoni tas-semivokali, jistqarr li xorta mexa fuq ir-regola ta' Cremona għaliex din kienet ir-regola uffiċjali (Aquilina 11) u għalhekk, dan l-eżempju jkompli jikkonferma l-importanza ta' dan id-dokument bħala sett ta' regoli uffiċjali li għen biex inaqqas il-varjetajiet ta' kitbiet bil-Malti u jimxi lejn l-istandardizzazzjoni.

Fiż-*Żieda mat-Tagħrif* ukoll jidher li tingħata importanza lil din l-awtorità fil-kitba fejn l-Akkademja tisħaq li jekk fit-taħdit il-kliem jingħad b'mod differenti, l-ilsien fil-kitba għandu jkun mirqum fl-għażla tal-kliem, tal-espressjonijiet, u tal-idjomi (Regoli Fundamentali nru 7). Iżda, minkejja li ħafna riedu li jkun hemm xi tip ta' uniformità fil-kitba ta' kliem ta' nisel barrani, jidher li kien għad baqa' xi elementi ta' konfużjoni f'diversi aspetti speċjalment fil-idea ta' min għandu l-awtorità.

Fost l-eżempji msemmija, naraw li f'waħda mill-korrispondenzi fil-*Linguistic Pot Pourri*, Aquilina jiġi mistoqsi jekk għandniex niktbu 'okkażżjoni' jew 'okkażjoni'. Minkejja li kienu għaddew sitt snin minn meta ġie ppubblikat iż-*Żieda* li jittratta l-kitba ta' kliem bis-suffiss barrani '-zione', Aquilina xorta jagħti l-fehma tiegħu u jgħid li għandna niktbu 'okkażżjoni' għal raġuni ta' sillabar, għalkemm, skontu, il-verżjoni l-oħra, jiġifieri 'okkażjoni', aktarx tintuża minħabba l-influwenza tas-suffiss ta' nisel Taljan '-zione', u mhux minħabba l-fonetika (*Linguistic Pot Pourri*, 25 xi. 1990).

Fil-każ tar-riforma tal-2008, naraw li l-awtorità uffiċjali kienet f'idejn il-Kunsill tal-Malti li twaqqaf fl-2005 li, fost l-għanjiet tiegħu, kellu li minn żmien għal ieħor jistabbilixxi, skont il-ħtieġa, il-mod kif għandu jinkiteb

kliem ġdid introdott fil-Malti minn ilsna oħra (Att dwar l-Ilsien Malti, 2004). Dan il-bżonn jidher li kien ġa jinħass sa mid-disgħinijiet meta Bro. Michael Buttigieg jikteb li hemm il-ħtieġa li f'Malta għandu jkun hemm entità uffiċjali rikonoxxuta bil-liġi u li għandu jkollha l-awtorità fuq ortografija tajba speċjalment fl-eżamijiet (*Lingustic Pot Pourri,* 2 vi. 1991).

Fil-każ tad-*Deċiżjonijiet 1,* naraw li għandna bħal bilanċ fil-konsultazzjoni kemm ma' dawk li jużaw il-lingwa fil-ħajja ta' kuljum, u li għalhekk għandhom f'moħħhom il-prattiċità, kif ukoll dawk li jaraw li l-kitba tkun ritratt preċiż tal-binja tal-lingwa. Fil-fatt, fit-12 ta' Diċembru 2006 il-Kunsill ħareġ sejħa lil diversi professjonisti li jaħdmu bil-Malti fil-professjoni tagħhom biex ikun jista' jikkonsulta magħhom dwar problemi ortografiċi rikorrenti li jiltaqgħu magħhom qabel ma tittieħed deċiżjoni finali dwar il-kitba ta' dan il-kliem.

B'hekk naraw li, minkejja li l-konsultazzjoni hija ta' ħtieġa f'dan ir-rigward, is-siwi tal-awtorità tidher essenzjali, inkella qatt ma jkun possibbli li tiġi stabbilita ortografija uffiċjali waħda u kulħadd jibqa' jikteb kif ifettillu. Fil-każ tal-Malti naraw li hija l-awtorità ta' Aquilina li tidher kontinwament, kemm minħabba l-pożizzjoni tiegħu fil-Malti kif ukoll għax l-argumenti li kien iġib kienu msejsa fuq kriterji lingwistiċi ċari, tant li fid-*Deċiżjonijiet 1,* ħafna mill-argumenti baqgħu jgħoddu. Bħala eżempju naraw li meta xi ħadd staqsa jekk għandniex niktbu 'il-lejla' jew 'illejla', Aquilina jwieġeb li għandna nużaw l-ewwel waħda meta nfissru 'the evening' u t-tieni meta nfissru 'tonight'. Dan l-istess argument baqa' jinġieb fid-*Deċiżjonijiet 1* (*Linguistic Pot Pourri* 21 xii. 1986) .

4. Sistema fonemika jew fonetika

Wieħed mill-kriterji li jintuża mill-esperti biex jibbażaw l-ortografija tagħhom huwa dak li jagħti ħarsa lejn liema sistema titqies bħala l-aħjar waħda biex tiġi żviluppata din l-ortografija, għaliex, bħalma jgħid Sebba, mhux kull sistema ortografika hija tal-istess livell bħall-bqija (Sebba 15).

L-ewwel prinċipju li ser niddiskuti huwa l-prinċipju fonetiku li huwa bbażat fuq il-kunċett li kull ittra tal-alfabett tirrappreżenta ħoss wieħed. Skont Sebba, dan il-prinċipju għandu jiġi kkunsidrat meta jkun hemm pjan għal riforma ortografika u r-riformisti għandhom dejjem iżommu f'moħħhom li, bħalma naraw f'dan il-prinċipju, il-kitba għandha tiffaċilita t-tagħlim tal-qari u l-kitba,

u jekk mhux għalkollox, almenu għandha timminimalizza l-ostakli (Sjoberg 268). Fl-ipoteżi msemmija minn Katz u Frost dwar il-kuntrast bejn ortografiji baxxi (fis-sens ta' 'ilma baxx') u dawk fondi, l-ortografiji bbażati fuq dan il-prinċipju, jitqiesu iktar bħala tal-ewwel għax huma eħfef biex jinqraw minħabba li l-individwu li qed jitgħallem, jeħtieġ li ma jkollux għarfien kbir dwar ir-relazzjoni li hemm bejn ħoss u grafema.

Fil-każ tal-Malti, kemm fit-*Tagħrif* kif ukoll fiż-*Żieda,* insibu l-użu tal-prinċipju fonetiku. Minkejja li llum il-ġurnata nafu li l-Malti kif nafuh aħna jilħaq kompromess bejn kriterji differenti, kienu ħafna li ddeskrivew l-ortografija tal-Għaqda bħala waħda fonetika u l-kummissjoni stess l-alfabett sejħitlu fonetiku. L-istudjużi li għaqqdu t-*Tagħrif* jidher li kellhom l-għan li għal kull ħoss ikun hemm grafema waħda. Dan jidher mill-fatt li fil-bidu tat-*Tagħrif,* insibu nota li l-grafema 'għ' magħquda f'tipa ta' ittra waħda għadha ma tinstabx għand l-istampaturi u għalhekk kellhom jinqdew bl-istess grafema li kienet tintuża qabel (Aquilina 4).

Fil-każ taż-*Żieda,* li bħala dokument jittratta l-kitba ta' kliem ta' nisel barrani, m'hemmx bżonn li wieħed imur lura għall-oriġini tal-kelma u lanqas m'hemm bżonn li wieħed ikun jaf ilsna barranin għax hemm biss il-ħtieġa li wieħed ikun jaf il-kelma kif tingħad u tinħass fl-ortografija Maltija (Akkademja tal-Malti, 'Regoli Fundamentali', nru 2). Minkejja li l-kelliema kapaċi jħossu li dan jaf joħloq problemi diversi fil-kitba, għal Aquilina, il-problema tal-kitba ta' kliem Ingliż fil-Malti hija waħda artifiċjali għax sistema ortografika bħal din għandha tkun fonetika u mhux etimoloġika u għalhekk iktar tiffaċilita l-proċess tal-kitba (*Linguistic Pot Pourri,* 24 vi. 1984). Għalhekk neħtieġu dan il-prinċipju meta niġu biex niktbu kliem li daħal fil-Malti separatament minn kliem li jagħmel parti minn familja ta' għerq (*Linguistic Pot Pourri,* 15 iv. 1984).

Fil-każ taż-*Żieda* naraw li fost każijiet oħra, wieħed għandu jagħmel użu minn dan il-prinċipju meta jiġi biex jikteb kliem ta' nisel mhux Semitiku bil-Malti. Dan jinkludi kliem barrani li ma joffri ebda diffikultà biex jinkiteb bil-Malti skont ir-regoli tal-ortografija Maltija u għalhekk, dan il-kliem għandu jinkiteb kif jinħass, u ħafna drabi jkun bħall-kelma fil-lingwa oriġinali. Pereżempju regola 4 tittratta żewġ vokali ħdejn xulxin f'nofs ta' kelma u tgħid li kliem missellef li jkun fih il-ħoss ta' żewġ vokali ħdejn xulxin, u jiġu ppronunzjati mingħajr il-bżonn tas-semivokali, dawn għandhom jinkitbu mingħajrhom ukoll (eżempju 'ideali' u mhux 'idejali').
Il-prinċipju fonemiku mbagħad

jitqies minn Sebba bħala t-tweġiba xjentifika għall-problema li tinħoloq meta wieħed jirriduċi l-lingwa għall-kitba. Schiffman jelabora fuq dan il-prinċipju u jgħid li meta wieħed jikteb skont il-ħoss tal-kelma, dan iwassal għal diżordni u kjass sħiħ u bil-mod iwassal għat-tmermir tas-soċjetà. Sebba jkompli fuq dan il-punt meta jgħid li sistemi ta' kitba li jħaddnu dan il-prinċipju fonemiku għandhom vantaġġ kbir fuq oħrajn li jagħmlu użu mill-prinċipju fonetiku minħabba li din hija l-eħfef sistema biex wieħed jitgħallem u jaħkem il-lingwa (Sebba 18). Venezky ukoll jopponi l-użu tal-prinċipju fonetiku għax jgħid li għalkemm dan il-prinċipju jgħin biex wieħed jitgħallem jassoċja ittra partikolari ma' ħoss wieħed, dan ma jistax jitqies bħala qari u t-tfal jispiċċaw 'remedial readers' (Venezky 43).

Fil-fatt, l-ortografija tal-Malti ħafna drabi mhix fonetika minħabba li hemm differenza bejn il-ħoss ta' kelma u l-kitba tagħha. Fit-taħdita tiegħu, Aquilina jġib l-eżempju ta' kelma bl-aħħar ittra 'għ', bħal 'maqtugħ', li fit-taħdit tispiċċa bil-ħoss [ħ]. Din l-inkonsistenza bejn il-fonetika u l-ortografija tiġi diskussa wkoll fl-artiklu *Tikteb il-Malti kif jinħass* bl-idea li l-ortografija tal-Malti għandha timxi skont ir-regoli tal-morfoloġija u mhux skont il-fonetika. Din l-idea hi mnissla mill-fatt li l-Għaqda kellha tilħaq ċerti kompromessi bejn dawn iż-żewġ aspetti minħabba l-istruttura morfoloġika li minn dejjem ġiet irrispettata iktar mill-fonetika. Bħala eżempju nistgħu nieħdu l-konsonanti 'h' li fi kliem bħal 'jifhem' u 'jidher' ma tinħassx, iżda ma jfissirx li din il-konsonanti għandha titħalla barra fil-kitba għax inkunu qed innaqqsu konsonanti li ma tista' tonqos qatt (Għaqda tal-Malti 1).

Minn dawn iż-żewġ prinċipji ortografiċi naraw li għalkemm mhux dejjem ikun hemm qbil dwar liema sistema għandha tintuża, it-tnejn li huma, bil-modijiet differenti tagħhom, jimmiraw biex jiffaċilitaw il-kisba tal-għarfien tal-lingwa u b'hekk anke l-kitba tagħha, jiġifieri l-edukazzjoni b'mod ġenerali. Kull meta jkun hemm riforma, din tirsisti biex twassal għas-simplifikazzjoni tal-kitba waqt li tibqa' ta' ċertu livell, anke jekk dan ifisser li l-ortografija tħaddan iż-żewġ sistemi tagħha flimkien.

5. Ir-Reazzjoni għall-bidla

Skont Schieffelin u Doucet, l-argumenti rigward liema ortografija wieħed għandu juża meta jkun hemm l-għażla huwa relatat iktar ma' prinċipji u ideoloġiji, u r-reazzjoni kontra l-bidla ġeneralment isseħħ meta r-riformaturi ma jkunux iħaddnu l-istess twemmin soċjali, speċjalment dak politiku (Schieffelin

u Doucet 187). Fil-fatt, l-espressjoni "li tbiddel il-kitba ma jfissirx li qed tbiddel il-lingwa" hija waħda użata b'mod frekwenti biex tikkonvinċi lil dawk li jopponu r-riformi ortografiċi jaċċettaw il-bidla iktar malajr. Dan ikompli jsaħħaħ l-idea li kwalunkwe riforma ma tkunx ibbażata fuq l-effiċjenza tagħha iżda fuq fatturi soċjali 'l barra minnha.

Bħala eżempju ser nieħu r-riforma fil-Malti tal-2008, li wkoll kellha marbuta magħha diversi reazzjonijiet; ċerti aspetti u regoli ġodda donnhom qanqlu iktar reazzjoni minn oħrajn. Fil-każ tal-istudju ta' Sephora Borg, l-għan tagħha kien li turi x'kienu "l-attitudnijiet u l-opinjonijiet tal-għalliema dwar ir-regoli l-ġodda tal-ortografija fid-*Deċiżjonijiet 1*" minħabba li dawn il-bidliet laqtu l-iktar il-qasam tat-tagħlim tal-Malti anke minħabba li l-istudenti kellhom l-isfida li jaġġornaw ruħhom malajr biex iħaddmuhom fl-eżamijiet (Borg 20). Madankollu, kien hemm diversi nies oħra mill-pubbliku li wkoll esprimew ir-reazzjoni tagħhom, speċjalment fejn ħassew li l-għażla tal-Kunsill ma kinitx waħda ġusta.

Skont Borg, Degabriele, għalliem, jisħaq li minkejja li wieħed għandu japprezza l-isforzi li saru mill-Kunsill biex l-ilsien Malti jeħles mill-varjanti, din l-uniformità kienet qed twarrab xi prinċipji li l-Malti kellu minn dejjem u dan il-kumment jidher li kien appoġġjat mill-Għaqda Poeti Maltin li saħqu li l-Kunsill kien qiegħed iwarrab għalkollox il-patrimonju għani li ħallewlna missirijietna fir-regoli tat-*Tagħrif*. Dan l-argument rigward il-patrimonju kulturali jsemmih Sebba, li juri li meta wieħed iħoss li dan il-patrimonju jkun f'riskju, imur kontra l-entità li tkun qed twarrbu. Din l-għaqda, kif jidher minn Borg, ħasset li l-Kunsill kien qiegħed jagħżel l-eħfef triq u ma jħalli l-ebda għażla (GħPM 21).

F'din ir-riforma, il-varjanti 'skont/skond' jidhru li kienu fost l-iktar li ħolqu reazzjoni fost il-poplu (Borg 12). Il-Kunsill qabel li wieħed jibda jagħżel il-varjant 'skont' minflok il-varjant 'skond' minħabba l-prinċipju fonoloġiku, tant li jġib l-eżempju 'skontok'. Argument kontra din il-bidla nġieb minn Alfred Palma minħabba li skontu, il-Kunsill kien sempliċiment qed jibbaża r-regoli fuq "it-taħdit popolari u mhux fuq il-korrettezza grammatikali" (Palma, 2009, p.9). Jekk dawn il-varjanti ma kinux qed itellfu lill-poplu fil-kitba, għax kienu draw id-distinzjoni bejn iż-żewġ forom, mela allura setgħu jitħallew l-istess. Iżda Vella jagħmel il-kontroargument li wieħed xorta seta' jagħraf id-differenza bejniethom, anke jekk miktuba bl-istess mod, għax it-tifsira tittieħed mill-kuntest.
B'hekk naraw il-punt konsistenti li kull meta jkun hemm xi forma ta' bidla,

speċjalment f'xi ħaġa li tkun tolqot lill-maġġoranza tal-poplu, spiss tinħoloq xi għamla ta' reżistenza għal raġunijiet varji.

6. Konklużjoni

Minn dawn il-punti li ġew diskussi nistgħu naslu għall-konklużjoni li, waqt li xi wħud jemmnu li meta tiffaċilita l-kitba, tkun qed tgħin ukoll is-sistema edukattiva – għax jekk wieħed ma jkunx kapaċi jikteb b'ortografija tajba, jiġi deskritt bħala mhux intelliġenti u ta' bla skola – min-naħa l-oħra, oħrajn jemmnu li ortografija kemxejn diffiċli hija ta' benefiċċju akbar għax it-tagħlim, b'mod ġenerali, m'għandux ikun wisq faċli (Sebba 151). Naraw ukoll li għalkemm qatt ma ngħatat wisq importanza f'dan il-qasam, l-ortografija għandha tkun parti mill-istudju soċjolingwistiku għaliex għandu jikkunsidra wkoll l-aspetti soċjali kollha f'rabta mal-għażla ortografika u hekk dejjem jitwessa' u jissaħħaħ dan il-qasam ta' studju.

Biblijografija

Akkademja tal-Malti. *Żieda mat-Tagħrif*, 1984.

Akkademja tal-Malti. *Aġġornament mat-Tagħrif,* 1992.

Aquilina, Ġużè. "Fehmiet dwar l-Ortografija." *Il-Malti,* 1977.

—. *Linguistic Pot Pourri,* 1984-1993.

Baker, Philip. "Vernaculars: Problems and Solutions in a Historical Perspective." Tabouret-Keller, Andrée. *Vernacular Literacy: A Re-Evaluation*. Oxford U.P., 1997.

Bezzina, Carmel. *Saydon Biblista u Studjuż tal-Malti*. Pubblikazzjoni Preca, 2006.

Borg, Sephora. *L-impatt tal-varjanti ortografiċi fuq l-għalliema u l-istudenti fit-tagħlim tal-Malti fil-livell sekondarju,*. 2011.

Cachia, Lawrenz; Mifsud, Manwel. "L-Aġġornament tat-Tagħrif fuq il-Kitba Maltija." *Il-Ġens,* 1992.

Cremona, A. ''Ultimae Nostrarum''. *Weraq mar-Riħ : Għanjiet,* 1932.

Follick, Mont. *The Case for Spelling Reform*. Manchester: Manchester U.P., 1965.

Geerts, Guido, Jef Van den Broeck u Albert Verdoodt. "Successes and failures in Dutch spelling reform." *Advances in the creation and revision of writing systems 8,* 1977.

Għaqda Poeti Maltin. "Ħerba minn regoli xjentifikament stabbiliti." *Il-Ġens Illum,* 2008.

Għaqda tal-Malti. "Tikteb il-Malti kif Jinħass." *Leħen il-Malti,* 1932.

Il-Kunsill tal-Malti. *Deċiżjonijiet 1,* 2008.

Jaffe, Alexandra. “Introduction: Non-standard orthography and non-standard speech.” *Journal of Sociolinguistics* 4.4, 2000: pp. 497-513.

Jordan, Sarah-Claire. *Portuguese Spelling Reform still creating quite a stir*. Frar 2016. Aċċessata f'Diċembru 2017.

Katz, Leonard u Ram Frost. “The reading process is different for different orthographies: The orthographic depth hypothesis.” *Advances in Psychology* 94, 1992: pp. 67-84.

Mifsud, Manwel. “Ir-Regoli tal-Kitba tal-Malti.” *Regoli tal-Kitba Maltija,* 1999.

Milroy, James u Lesley Milroy. *Authority in language: Investigating standard English*. Routledge, 2012.

Powers, William K. *Sacred language: The nature of supernatural discourse in Lakota*. University of Oklahoma Press, 1986.

Priestly, Tom. “Problems in the creation of an orthography: functional load, interference, and political preferences.” *Slavic and East European Journal,* 1992: pp. 302-316.

Schieffelin, B.B. u R.C Doucet. “The ‘real’ Haitian creole: metalinguistics and orthographic choice.” *Pragmatics* vol. 2 nru. Iii, 1992.

Sebba, Mark. *Spelling in Society: The culture and politics of orthography around the world.* Cambridge U.P., 2007.

Serracino Inglott, Erin. “Fehmti dwar xi problemi fl-Ortografija tal-Malti.” *Il-Malti*, 1977.

Sjoberg, Andree Frances Connery. *Socio-cultural and linguistic factors in the development of writing systems for preliterate peoples*, 1964.

Venezky, Richard L. “Principles for the design of practical writing systems.” *Anthropological Linguistics*, 1977: pp. 37-54.